

a.remissvar@regeringskansliet.se

kopia: heidi.bogren@regeringskansliet.se

Yttrande över delbetänkande av delegationen mot arbetslivskriminalitet (SOU 2024:14) A2024/00424

Norrbottens Kommuner är ett förbund som ägs av de fjorton kommunerna i länet. Samråd har skett med samtliga kommuner, inklusive utsedda remissinstanser Kalix och Kiruna.

Norrbottens Kommuner är inte formellt utsett som remissinstans för delbetänkandet men har valt att avge yttrande eftersom frågan är angelägen för samtliga kommuner i länet. Under en tid av expansiv utveckling i Norrbotten är det avgörande att sociala aspekter för de som bor och arbetar i regionen tas i beaktande. Därför betonar Norrbottens Kommuner vikten av ett förebyggande och proaktivt arbete mot arbetslivskriminalitet.

Sammanfattning

Norrbottens Kommuner stödjer förslaget om att utöka och förtydliga statliga myndigheters uppdrag i arbetet mot människoexploatering och människohandel. Ett inrättande av en myndighetsgemensam tipsfunktion ser Norrbottens Kommuner som ett steg i att öka samverkan mellan kommuner och statliga myndigheter i arbetet mot arbetslivskriminalitet. Dessutom är det viktigt att statliga myndigheter även delar relevant information som kan hjälpa kommunerna i deras brottsförebyggande arbete. Fortbildning och kompetenshöjande insatser är en förutsättning för att kommunerna ska kunna bidra till att upptäcka, motverka och förebygga arbetslivskriminalitet. Det utökade kommunala brottsförebyggande ansvaret måste även kompletteras med finansiella resurser till kommunerna.

För att skydda utsatta arbetstagare är det viktigt att stärka deras kunskap om rättigheter och tillgång till stöd. Norrbottens Kommuner efterfrågar även en förstärkt regional närvaro för att främja goda arbetsvillkor och socialt ansvarstagande bland arbetsmarknadens parter i ett expansivt län med stora kapitalinvesteringar. Slutligen bör det gränsöverskridande arbetet mot arbetslivskriminalitet fördjupas eftersom det i grunden handlar om ett internationellt samhällsproblem.

Allmänna synpunkter

Delbetänkandet syftar till att öka samverkan över landsgränser, mellan myndigheter och arbetsmarknadens parter, för att motverka arbetslivskriminalitet samt människoexploatering. Detta är positivt eftersom samverkan visat sig vara en framgångsfaktor i alla avseenden och då goda förebilder från exempelvis Belgien finns.

De åtgärder som föreslås skulle kunna bidra till att höja frågans prioritet och till att stärka signalerna om att den svenska arbetsmarknaden inte tillåter kriminalitet eller exploatering, utan ska kännetecknas av ordning och trygghet. Vidare understryker betänkandet vikten av att samhället effektiviserar samordningen av sina resurser. En sådan samordning är betydelsefull för att bekämpa brottslighet som utnyttjar luckor i myndigheters regelverk och samhällets svagheter för egna syften.

Förtydliga och utöka statliga myndigheters arbete mot arbetslivskriminalitet (kap. 3.6, 3.13 och 3.18.5)

Norrbottens Kommuner instämmer i bedömningen att fler myndigheter bör få till uppgift att bidra till arbetet mot människoexploatering och människohandel. Vidare bör det tilläggas att samverkan mellan myndigheter i arbetet mot arbetslivskriminalitet fortsatt behöver prioriteras. Till detta hör även rekommendationen att på ett tydligare sätt definiera arbetet mot arbetslivskriminalitet i myndigheternas instruktioner. Ett förtydligt uppdrag för de statliga myndigheterna bör ses som en förutsättning för andra aktörer att identifiera möjligheter till att bidra på området. Dessutom är det viktigt att statliga myndigheter även delar relevant information som kan hjälpa kommunerna i deras brottsförebyggande arbete.

Översyn av det straffrättsliga skyddet och stärkt stöd till utsatta arbetstagare (kap. 3.2.4 och 3.7.1)

Delegationen bedömer att myndighetsarbetet med att öka arbetstagares kunskap om sina rättigheter och möjligheter till stöd behöver stärkas. Även Riksrevisionen har tidigare påpekat att det saknas information om vart man kan vända sig för stöd om man utsätts för arbetsexploatering.¹ En myndighetsgemensam tipsfunktion kräver ett straffrättsligt skydd och ett stärkt stöd vid sidan om eftersom risken för utsatta arbetstagare att drabbas av konsekvenser till följd inte kan uteslutas.

Norrbottens Kommuner lägger stor vikt vid att stöd till utsatta arbetstagare ska vara lättillgängligt och stödjer därmed förslaget om att tillsätta informationsinsatser för att stärka kunskap hos allmänheten och utsatta om sina rättigheter samt möjligheter till stöd.

¹ Riksrevisionen (2020). *Statens insatser mot exploatering av arbetskraft – regelverk, kontroller samt information och stöd till de drabbade*. RiR 2020:27.

Samverkan mellan kommuner och myndigheter i arbetet mot arbetslivskriminalitet måste öka (kap. 3.15)

I delbetänkandet framgår det tydligt att samverkan mellan kommuner och myndigheter i syfte att motverka arbetslivskriminalitet behöver ske i större utsträckning.

I dag arbetar kommunerna brett med välfärdsbrott, och kommunala verksamheter, däribland socialtjänsten, kommer i kontakt med personer som har drabbats av människohandel eller människoexploatering. Fortbildning och kompetenshöjande insatser är en förutsättning för att kommunerna ska kunna bidra till att upptäcka, motverka och förebygga arbetslivskriminalitet. Bland kommunerna i Norrbotten varierar både utsattheten för olika former av arbetslivskriminalitet och resurserna för att hantera de utmaningar som följer av det. För att kommunerna ska lyckas med sitt brottsförebyggande uppdrag är det viktigt att myndigheterna, utifrån regionala förutsättningar och behov, initierar kontakt med kommuner för att samverka i arbetet mot arbetslivskriminalitet såsom delegationen förordar. Kommunerna i Norrbotten anser även att deras utökade brottsförebyggande ansvar måste kompletteras genom att tillföras finansiella resurser.

Redan i dag erfar kommuner i Norrbotten svårigheter med att säkerställa kompetens och resurser för det brottsförebyggande arbetet. Lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete innebär att kommunerna ska kartlägga brottsligheten inom sitt geografiska område och ta fram en lägesbild som underlag för en åtgärdsplan. Kommunerna har även ett ansvar för att samordna det lokala brottsförebyggande arbetet, vilket utredningen nämner. För att effektivisera arbetet menar Norrbottens Kommuner att det statliga arbetet mot arbetslivskriminalitet bör relatera till kommunernas brottsförebyggande insatser, förslagsvis genom ökad samverkan. Mot denna bakgrund anser Norrbottens Kommuner att statliga myndigheter bör inkludera kommunerna genom att bjuda in dem till relevanta och kompetensutvecklande sammanhang i arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Lokal och regional närvaro (kap. 3.4.3 och 3.10)

Enligt tidigare uppdrag att inrätta sju regionala center mot arbetslivskriminalitet med samverkande myndigheter kan det noteras att kontoret i Umeå är det nordligaste. Mot denna bakgrund understryker Norrbottens Kommuner behovet av att förstärka närvaron av myndigheter som bekämpar arbetslivskriminalitet i Norrbotten. Den expansiva utvecklingen med stora kapitalinvesteringar i länet gör det viktigt att säkerställa att arbetsmarknadens parter uppfyller gällande arbetsvillkor och tar ett socialt ansvar i samhällsutvecklingen. Särskilt för Norrbotten är det stora antalet gästarbetare från andra länder vilka riskerar att utsättas för arbetslivskriminalitet på grund av komplexa leverantörskedjor som är svåra att kontrollera.

Enligt McKinsey & Company behövs investeringar i storleksordningen 200-260 miljarder kronor fram till 2030 för industri- och samhällsomställningen i Norrbotten. Därefter förväntas

ytterligare satsningar fram till 2050.² Därför är det oerhört viktigt att hålla ihop länet när stora investeringar sker inom ett fåtal etableringskommuner och brottsligheten sprider sig till andra kommuner. En förstärkt regional närvaro i arbetet mot arbetslivskriminalitet kan förbättra kontakterna med företagen, kommunerna samt de lokala arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna inom regionen.

Inrätta en myndighetsgemensam tipsfunktion och informera tydligt om regler på arbetsmarknaden (kap. 4)

Norrbottens Kommuner ser det som positivt med informationssatsningar om vad som är tillåtet och inte på arbetsmarknaden samt förslaget att följa upp denna satsning med möjligheten att lämna tips om upplevda missförhållanden. Skyddet för uppgiftslämnare uppges i betänkandet vara starkt redan i dag vilket bidrar till benägenheten att lämna uppgifter. Det måste däremot stå klart att alla uppgiftslämnare är skyddade för att behövlig information ska komma myndigheterna tillkänna.

Utöver detta vill Norrbottens Kommuner uppmärksamma den potentiella risken att en tipsfunktion som är tillgänglig för en bred krets och via telefon kan missbrukas med irrelevanta tips som tar resurser i anspråk. Sådana farhågor bör beaktas vid övervägande av att använda digitala tjänster eller telefon för en tipsfunktion.

Gränsöverskridande arbete mot arbetslivskriminalitet bör fördjupas (kap. 5.4)

Eftersom arbetslivskriminalitet är ett internationellt samhällsproblem och utländska arbetstagare ofta utnyttjas av nätverk med internationella kopplingar, framstår det som naturligt att fördjupa det gränsöverskridande samarbetet mot dessa brott.

För Norrbottens Kommuner

Claes Nordmark
Styrelseordförande

² [Region Norrbotten \(2024\). Norrbotten: Industriomställningen och dess samhällsekonomiska effekter.](#)